

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ที่เหมาะสมและยั่งยืนของชาวประมงบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด จังหวัดนครศรีธรรมราช

Opinions of Fishermen at Ban Laem, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province Concerning Suitable and Sustainable Mangrove Forest Conservation

อภิชาติ ภัทรธรรม¹ สุภณัฐ ยุทธะนันท์² และ อมร โมสิกมาส³
Apichart Pattaratuma¹, Suphanat Yuktanun² and Amorn Mosikamas³

ABSTRACT

The objectives of this research were to determine the mangrove forest conservation knowledge of fishermen at Ban Laem, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province, their opinions on reforestation in the mangrove forest and their participation, including their problems and recommendations. The data were collected by interviewing 210 fishermen and statistically analyzed for descriptive statistics.

The results indicated that 51.4 percent of studied fishermen were male with an average age of 50.33 years; all of them were Muslim. Most of them had a primary education level and their major occupation was fishing with an average annual income of 62,806.52 baht. A few of them were members of social groups, but most of them received information about mangrove forest conservation from their neighbors and radio programs. In addition, they relied on the community leaders for fishing and forest conservation information. It was also revealed that the respondents had good knowledge on mangrove forest conservation, but their positive opinion of and participation in mangrove forest conservation were at the moderate level.

Keywords: mangrove forest conservation, resource conservation participation

¹ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

² ฝ่ายวิเคราะห์โครงการและหลักสูตรการฝึกอบรม สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Project Analysis and Training Curriculum Division, Office of Extension and Training, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

³ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 15 (นครศรีธรรมราช) ส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (สงขลา) สำนักทรัพยากรป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรุงเทพฯ 10210

Mangrove Forest Resource Development Station No.15 (Nakhon Si Thammarat), Mangrove Forest Resource Office, Department of Marine and Coastal Resources, Bangkok 10210, Thailand.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด จังหวัดนครศรีธรรมราช การคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากชาวประมงบ้านแหลม 210 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยพรรณนาสถิติ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวประมงบ้านแหลมเป็นชายร้อยละ 51.4 มีอายุเฉลี่ย 50.33 ปี นับถืออิสลามทั้งหมด มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ส่วนมากประกอบอาชีพทำการประมง มีรายได้เฉลี่ยปีละ 62,806.52 บาท ส่วนน้อยเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นผู้ได้รับข่าวสารการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนภายในหมู่บ้านจากเพื่อนบ้านมากที่สุด และได้รับข่าวสารดังกล่าวจากภายนอกหมู่บ้านคือ สื่อวิทยุมากที่สุด อีกทั้งพบว่าชาวประมงมากกว่าร้อยละ 80 ได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนและมีความเชื่อถือผู้นำชุมชนมากเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประมง ชาวประมงบ้านแหลมมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน มีความคิดเห็นด้วยปานกลางเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลน และมีส่วนร่วมปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 ระบุว่าพื้นที่ป่าไม้ที่มีศักยภาพพอที่จะสามารถอำนวยประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมีประสิทธิภาพควรมีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศคือ 128,272,960 ไร่

(กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ, 2535) แต่จากข้อมูลสารสนเทศของกรมป่าไม้ (2553) พบว่าในปี พ.ศ. 2551 พื้นที่ป่าไม้มีเหลือ 107,236,194 ไร่ หรือร้อยละ 33.44 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2553)

สำหรับป่าชายเลนของประเทศไทยได้มีการกระจายอยู่ตามชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ อันเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล และมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง (สำนักงานป่าไม้เขตศรีราชา, 2540) อย่างไรก็ตามพื้นที่ป่าชายเลนได้มีปัญหาเนื่องที่ลดลงอันเกิดจากการบุกรุกของประชาชนเพื่อทำการเพาะเลี้ยงกุ้ง การทำเหมืองแร่ การทำนาเกลือ การทำการเกษตร การขยายชุมชน การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม และการสร้างถนน (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

พื้นที่ป่าชายเลนบ้านแหลมที่อยู่ริมฝั่งทะเลอ่าวไทยในตำบลท่าศาลา อำเภอบ้านลาด จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีปัญหาดังนั้นเช่นกัน จึงได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดให้มีการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 เป็นโครงการพิเศษ (สำนักส่งเสริมการปลูกป่า, 2537) จึงเห็นควรทำการศึกษาการดำเนินการเพื่อจะได้ทราบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ อันจะทำให้การดำเนินการพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของบ้านแหลมได้ผลดีตามเป้าหมายในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยมุ่งศึกษาประเด็นต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม
2. การคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนของชาวประมงบ้านแหลม
3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การที่ชาวประมงบ้านแหลมมีบทบาทในการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา ร่วมวางแผนดำเนินการร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามและประเมินผลในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านแหลมซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบในแบบสัมภาษณ์เท่านั้น

การตรวจเอกสาร

ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนมากเป็นอันดับ 9 ในเขตร้อนแถบเอเชีย มีความยาวชายฝั่งทะเลทั้งหมด 2,614 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ป่าชายเลนร้อยละ 36 จากผลการสำรวจของกรมป่าไม้ พบว่า ป่าชายเลนทั่วประเทศลดลง โดยมีสาเหตุจากการบุกรุกเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้ง การทำเหมืองแร่ การทำนาเกลือ การขยายชุมชน การสร้างท่าเทียบเรือ และการสร้างถนน มีผลทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็วและเป็นไปอย่างรุนแรง หากไม่มีการดูแลบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างมีระบบ ป่าชายเลนบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทยอาจถูกทำลายไปเรื่อย ๆ กรมทรัพยากรชายฝั่งจึงให้ความสำคัญในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าโกงกาง ป่าชายเลนให้คงสภาพความสมบูรณ์ไว้ โดยได้ขอความร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550)

จากการศึกษาคุณค่าของป่าชายเลนในทัศนะของประชากรในพื้นที่ป่าชายเลน อำเภอมือ จังหวัดสมุทรสาคร (ศิริวรรณ และ สุนันทา, 2540) พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนในเขตอำเภอมือ จังหวัดสมุทรสาคร ได้มีการสูญเสียรวดเร็ว เป็นการทำลายระบบนิเวศชายฝั่งอันเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ

ผลที่ได้รับคือ ความเดือดร้อนของประชาชน แต่การที่จะให้สภาพพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมาต้องใช้เวลานานและความพยายามที่จะฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนให้สำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่จึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของป่าชายเลน นอกจากนี้จากการศึกษามูลค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลนอ่าวทุ่งคา-สวี จังหวัดชุมพร (จิตรรา, 2551) และมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลนจังหวัดระนอง (ลออ, 2551) พบว่าป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนตามแนวชายฝั่งทะเลเป็นอย่างมาก

การแก้ปัญหาการเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน บุญฤทธิ์ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติกรณีศึกษาพื้นที่ป่าชายเลนที่หมู่ 9 และหมู่ 10 บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ได้พบว่าพื้นที่มีสภาพเสื่อมโทรม ถูกกัดเซาะตามแนวชายฝั่ง พื้นที่ป่าชายเลนรกร้างมีจำนวนมากขึ้น แต่การแก้ไขปัญหายังไม่สามารถแก้ไขได้เพราะขาดงบประมาณและพื้นที่ศึกษาเข้าถึงยาก

ได้มีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ที่มีปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนดังเช่น พงศกร (2550) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ตำบลบางนายสี อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนระดับค่อนข้างต่ำ คล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ อนิวัศดี (2553) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชที่พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อยมาก ขณะที่ธีรพล (2552) ซึ่งศึกษาการอนุรักษ์ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และพบ

ว่าปัจจัยสำคัญที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และการรับข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งได้พบว่า ปัญหาของการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ปัญหาการลักลอบตัดไม้

ในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนอย่างยั่งยืนนั้น สนิท (2542) ได้นำเสนอให้มีการจัดแบ่งพื้นที่ป่าชายเลนให้เป็นเขตอนุรักษ์และเขตพัฒนา โดยให้มีการปลูกและการฟื้นฟูป่าชายเลน อีกทั้งควรมีการศึกษาวิจัย การติดตามตรวจสอบและประเมินผล รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยใช้สื่อมวลชนทุกแขนง

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาเป็นชาวประมงบ้านแหลม หมู่ที่ 14 ตำบลท่าศาลา อำเภوتاศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนทั้งหมด 450 ครัวเรือน ได้ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม, 2545) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 ครัวเรือน

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงบ้านแหลม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการปลูกป่าในพื้นที่ป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม ปัญหาและข้อเสนอแนะ

เกณฑ์การให้คะแนนเกี่ยวกับความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมมีดังนี้คือ

เห็นด้วยมาก/มีส่วนร่วมมาก	3 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง/มีส่วนร่วมปานกลาง	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อย/มีส่วนร่วมน้อย	1 คะแนน
ไม่เห็นด้วย/ไม่มีส่วนร่วม	0 คะแนน

เกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมมีดังนี้คือ

เห็นด้วยมาก/มีส่วนร่วมมาก	2.51 – 3.00 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง/มีส่วนร่วมปานกลาง	1.51 – 2.50 คะแนน
เห็นด้วยน้อย/มีส่วนร่วมน้อย	0.51 – 1.50 คะแนน
ไม่เห็นด้วย/ไม่มีส่วนร่วม	0.00 – 0.50 คะแนน

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ทำการทดสอบแบบสัมพัทธ์กับชาวประมงที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือนบ้านหน้าทับ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าศาลา อำเภوتاศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 ราย แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความรู้ด้วยสูตร Kuder – Richardson 20 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.946 พร้อมกับตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง แล้วปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้ต่อไป

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วจัดหมวดหมู่ทำการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ชาวประมงบ้านแหลมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเป็นชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน แต่มีช่วงอายุต่างกันมากโดยผู้มีอายุน้อยที่สุด 15 ปี และอายุมากที่สุดถึง 101 ปี มีอายุเฉลี่ย 50.33 ปี เป็นผู้

นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด ส่วนระดับการศึกษาพบว่า มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 82.4 ประกอบอาชีพหลักมากที่สุดคือ ทำการประมง และมีพื้นที่ถือครองเกือบทั้งหมดร้อยละ 98.1 รวมทั้งมีรายได้เฉลี่ยปีละ 62,809.52 บาท จะเห็นได้ว่าชาวประมงบ้านแหลมที่ทำการศึกษามีสภาพพื้นฐานทั่วไปค่อนข้างดี เพราะชาวประมงได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนทั้งที่เป็นพืชและสัตว์นอกเหนือจากผลประโยชน์จากการปฏิบัติงานอื่นที่ทำให้ชาวประมงบ้านแหลมมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มของชาวประมงบ้านแหลมพบว่า มีผู้เป็นสมาชิกกลุ่มเพียงร้อยละ 16.2 ซึ่งอาจเป็นเพราะการเป็นสมาชิกกลุ่มต้องมีเวลาในการช่วยทำหน้าที่ให้กลุ่ม แต่ชาวประมงบ้านแหลมต้องประกอบอาชีพหลักที่ต้องใช้เวลามากอยู่แล้วเช่นตารางที่ 1 จึงทำให้เป็นสมาชิกกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม ชาวประมงบ้านแหลมมีความเชื่อถือผู้นำด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง จำนวนมากถึงร้อยละ 92.4 และ 85.2 ตามลำดับด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้นำเป็นผู้มีความรู้

ตารางที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงบ้านแหลม

(n = 210)		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	108	51.4
หญิง	102	48.6
อายุ (ปี) ^{1/}		
น้อยกว่า 31	27	12.9
31 – 50	92	43.8
51 – 70	61	29.0
มากกว่า 70	30	14.3
ศาสนา		
อิสลาม	210	100.0
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	8	3.8
ป.1 – ป.6	173	82.4
ม.1 – ม.6	28	13.3
ปวช.	1	0.5
อาชีพหลัก		
ประมง	101	48.1
รับจ้างทั่วไป	41	19.5
ค้าขาย	38	18.1
แม่บ้าน	14	6.7
เลี้ยงสัตว์	11	5.2
อื่น ๆ	4	1.9
รายได้ (บาท/ปี) ^{2/}		
1-30,000	34	16.2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n = 210)		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
30,001-60,000	112	53.3
60,001-90,000	29	13.8
มากกว่า 90,000	35	16.7
การมีพื้นที่ถือครอง		
มีพื้นที่ถือครอง	206	98.1
ไม่มีพื้นที่ถือครอง	4	1.9
การได้รับประโยชน์จากพื้นที่ดินเลน		
ได้รับประโยชน์	185	88.1
ไม่ได้รับประโยชน์	25	11.9
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
เป็นสมาชิกกลุ่ม	34	16.2
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	176	83.8
ความเชื่อถือผู้นำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง		
เชื่อถือ	179	85.2
ไม่เชื่อถือ	31	14.8
ความเชื่อถือผู้นำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
เชื่อถือ	194	92.4
ไม่เชื่อถือ	16	7.6
การได้รับข่าวสารการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนภายในหมู่บ้าน ^{3/}		
เพื่อนบ้าน	173	82.4
ผู้นำชุมชน	165	78.6
ญาติ	160	76.2
สมาชิกในครอบครัว	156	74.3
การได้รับข่าวสารการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนภายนอกหมู่บ้าน ^{4/}		
สื่อวิทยุ	187	89.0
สื่อโทรทัศน์	181	86.2
สื่อสิ่งพิมพ์	175	83.3
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	167	79.5
เพื่อนหมู่บ้านอื่น	153	72.9
ญาติหมู่บ้านอื่น	138	65.7
พนักงานบริษัท	11	5.2
สื่ออินเทอร์เน็ต	3	1.4

^{1/} อายุน้อยที่สุด 15 ปี อายุมากที่สุด 101 ปี อายุเฉลี่ย 50.33 ปี

^{2/} รายได้น้อยที่สุด 10,000 บาท/ปี มากที่สุด 300,000 บาท/ปี เฉลี่ย 62,809.52 บาท/ปี

^{3/} ได้รับข่าวสารภายในหมู่บ้านมากกว่าคนละ 1 แหล่ง

ความสามารถ และให้คำปรึกษาที่ดีเมื่อชาวประมงบ้านแหลมมีปัญหาและต้องการคำแนะนำ

ส่วนการติดต่อสื่อสารของชาวประมงบ้านแหลมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนกับแหล่งข่าวสารภายในหมู่บ้านพบว่า ชาวประมงบ้านแหลมได้รับข่าวสารดังกล่าวจากเพื่อนบ้านมากที่สุดร้อยละ 82.4 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน ญาติ และสมาชิกในครอบครัวร้อยละ 78.6, 76.2 และ 74.3 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า แหล่งข่าวสารของชาวประมงบ้านแหลมที่ทำการศึกษาล้วนแต่เป็นสื่อบุคคล ซึ่งเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนในหมู่บ้านอันช่วยให้ชาวประมงในพื้นที่ที่มีความคิดที่จะช่วยกันพัฒนาป่าชายเลนให้มีคุณภาพดีและยั่งยืนได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวประมงบ้านแหลมได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อภายนอกอีกหลายสื่อ ซึ่งเป็นสื่อมวลชนคือ สื่อวิทยุมากที่สุดร้อยละ 89.0 รองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 86.2 และ 83.3 ตามลำดับ แต่สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีการใช้เพียงร้อยละ 1.4 จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนดังกล่าวล้วนเป็นสื่อที่ให้ข้อมูลอย่างกว้างขวางและเป็นประโยชน์แก่ผู้รับข่าวสารทำให้มีความรู้ความเข้าใจได้ดีมากและรวดเร็ว ส่วนแหล่งข่าวประเภทบุคคลภายนอกหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลแก่ชาวประมงบ้านแหลม คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 79.5 รองลงมาคือ เพื่อนหมู่บ้านอื่นร้อยละ 72.9 ญาติหมู่บ้านอื่นร้อยละ 65.7 และพนักงานบริษัทเพียงร้อยละ 5.2 จะเห็นได้ว่าสื่อบุคคลดังกล่าวก็เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีมีประโยชน์และสามารถติดต่อกับแหล่งข้อมูลได้สะดวก เพราะสามารถติดต่อได้เมื่อมีปัญหาและต้องการข้อมูลเพิ่มเติมแต่น้อยกว่าสื่อมวลชน

ความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน

จากการสำรวจความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม พบว่าเป็นผู้มีความรู้โดยรวมด้วยคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 87.31 คะแนน ซึ่งมีคะแนนน้อยที่สุด 50 คะแนน และมากที่สุด 95 คะแนน

กล่าวคือชาวประมงทั้งหมดมีความรู้ว่า ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์เป็นพื้นที่ที่มีพืชและสัตว์เป็นอาหารมาก พันธุ์ไม้ป่าชายเลนเป็นพันธุ์ไม้ที่เจริญเติบโตและทนทานในพื้นที่ที่มีระดับความเค็มค่อนข้างสูง และช่วยป้องกันความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุได้ และรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้นานที่สุด ชาวประมงบ้านแหลมมากกว่าร้อยละ 90 มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะพันธุ์ไม้ที่มีในป่าชายเลน และเข้าใจว่าส่วนใหญ่ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่ช่วยกลั่นกรองสารพิษ การเพาะเลี้ยงกุ้งทำให้พื้นที่เสื่อมโทรม การอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ชาวประมงบ้านแหลมมากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของรากพันธุ์ไม้ป่าชายเลน และเทคโนโลยีการสร้างกำแพงไม้ไผ่เพื่อทำให้เกิดตะกอนดินเลน อีกทั้งพบว่าร้อยละ 70 มีความรู้ในเรื่องวิธีการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นการสงวน บำรุง ดูแลรักษา และเลิกใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน ส่วนความรู้ที่คลาดเคลื่อนนั้น พบว่า ชาวประมงบ้านแหลมร้อยละ 60 เข้าใจว่าควรใช้พื้นที่ทำการเกษตรจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ชาติมากกว่าปล่อยไว้ตามธรรมชาติ และประชาชนสามารถตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านได้ เพื่อให้ต้นไม้แตกกิ่งก้านได้มาก นอกจากนี้ชาวประมงบ้านแหลมเพียงร้อยละ 20 มีความรู้ว่พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนเสื่อมโทรม ถ้าทิ้งไว้ตามธรรมชาติจะไม่สามารถกลับคืนความอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิมได้ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผิดเช่นกัน (ตารางที่ 2)

จะเห็นได้ว่าชาวประมงบ้านแหลมเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนในระดับ ดีมาก อาจเป็นเพราะความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่ชาวประมงบ้านแหลมได้รับจากสื่อต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งข้อมูลภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้าน รวมทั้งความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ของชาวประมงบ้านแหลมเอง แต่ความรู้บางความรู้ชาวประมงบ้านแหลมไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จึงไม่อาจตอบคำถามบางข้อ

ตารางที่ 2 ความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลม

(n = 210)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ^{1/}	ตอบถูก		ตอบผิด	
	n	%	n	%
1. การอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน เพื่อให้เกิดประโยชน์ยาวนานที่สุด (ถูก)	210	100.0	-	-
2. พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้มีพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารเพื่อการบริโภคของประชาชนในพื้นที่ได้มาก (ถูก)	210	100.0	-	-
3. พันธุ์ไม้ป่าชายเลนต้องเป็นพันธุ์ไม้ที่เจริญเติบโตและทนทานในพื้นที่ที่มีระดับความเค็มค่อนข้างสูง (ถูก)	210	100.0	-	-
4. ป่าชายเลนที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ จะสามารถเป็นกำแพงที่ช่วยลดหรือป้องกันความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุได้ (ถูก)	210	100.0	-	-
5. ลักษณะพันธุ์ไม้ที่อยู่ในป่าชายเลนส่วนใหญ่จะมีใบติดอยู่กับต้นตลอดปี (ถูก)	209	99.5	1	0.5
6. ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของธรรมชาติเพราะเป็นแหล่งวางไข่ และอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน (ถูก)	207	98.6	3	1.4
7. ป่าชายเลนเป็นพื้นที่ที่ช่วยให้ดินตะกอนยึดติดกับชายฝั่งและช่วยกลั่นกรองสารพิษ ทำให้แผ่นดินขยายออกไปได้ (ถูก)	205	97.6	5	2.4
8. การเพาะเลี้ยงกุ้งตามชายฝั่งบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน และจะส่งผลทำให้พื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมไปด้วย (ถูก)	203	96.7	7	3.3
9. การอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น (ผิด)	202	96.2	8	3.8
10. ชาวประมงขนาดเล็กควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลทั้งการอนุรักษ์และดูแลรักษาป่าชายเลน (ถูก)	198	94.3	12	5.7
11. ชุมชนท้องถิ่นไม่ควรมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ดินป่าชายเลน (ผิด)	197	93.8	13	6.2
12. ผลการสร้างกำแพงไม้ไผ่ ทำให้เกิดตะกอนดินเลน หลังกำแพงไม้ไผ่จำนวนมาก จนทำให้มีพื้นที่ดินงอกใหม่ที่สามารถปลูกป่าโกงกางได้ภายในระยะเวลา 4 เดือน (ถูก)	196	93.3	14	6.7
13. ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าครอบครองพื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมสภาพแล้วตามใจชอบ เพื่อใช้ประโยชน์โดยถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย (ผิด)	193	91.9	17	8.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ^{1/}	ตอบถูก		ตอบผิด	
	n	%	n	%
14. ประชาชนที่ดื่มน้ำในท้องถิ่น ไม่มีหน้าที่และส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ป่าชายเลน (ผิด)	193	91.9	17	8.1
15. รากของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน จะมีลักษณะเป็นระบบรากหายใจที่มีหน้าที่ช่วยลำจุน และคอยรับแก๊สออกซิเจนจากบรรยากาศโดยตรง (ถูก)	184	87.6	26	12.4
16. เทคโนโลยีการสร้างกำแพงไม้ไผ่ เป็นการปักไม้ไผ่ 8 แถว ขนานกับชายฝั่งทะเล โดยให้แถวนอกสุดอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเล ประมาณ 30 เมตร (ถูก)	180	85.7	30	14.3
17. วิธีการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ การสงวน บำรุงดูแลรักษาและเลิกใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชายเลน (ผิด)	148	70.5	62	29.5
18. การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตร จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติมากกว่าการปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนอยู่เช่นเดิม (ผิด)	137	65.2	73	34.8
19. ประชาชนทั่วไปสามารถตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านได้ เพราะจะช่วยทำให้ต้นไม้ที่ตัดแตกกิ่งก้านได้มากขึ้น (ผิด)	133	63.3	77	36.7
20. พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนเสื่อมโทรม ถ้าทิ้งไว้ตามธรรมชาติ จะไม่สามารถกลับคืนอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิมได้ (ผิด)	42	20.0	168	80.0

^{1/} คะแนนความรู้น้อยที่สุด 50 คะแนน มากที่สุด 95 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 87.31 คะแนน

ถูกต้องได้ เช่น พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนเสื่อมโทรม ถ้าทิ้งไว้ตามธรรมชาติจะไม่สามารถกลับคืนอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิมได้และประชาชนทั่วไปสามารถตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านได้ เพราะจะช่วยทำให้ต้นไม้ที่ตัดแตกกิ่งก้านได้มากขึ้น ซึ่งไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้ง เพราะธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นั้น เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์จากการที่คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว จึงจำเป็นต้องมีการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์และถูกต้องอย่างสม่ำเสมออันจะเป็นผลดีต่อประชาชนที่เกี่ยวข้องตลอดไป

ความคิดเห็นที่มีต่อการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลน

ชาวประมงบ้านแหลมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนบ้านแหลมโดยรวมมีความคิดเห็นระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ย 2.27 คะแนน ซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 2.36 คะแนน รองลงมามีความคิดเห็นระดับปานกลางเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ (2.31 คะแนน) เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน (2.28 คะแนน) และเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (2.16 คะแนน) (ตารางที่ 3) จะเห็นได้ว่าชาวประมงบ้านแหลมมีความคิดเห็นระดับปานกลางเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยเห็นด้วย

ว่าการดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนนั้น ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้นมีผลทำให้เกิดความหลากหลายทางธรรมชาติเพราะมีปริมาณสัตว์น้ำสัตว์บกไม้ใช้สอยพืชผักป่าเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้ความรุนแรงของกระแสน้ำ กระแสนลม และภัยธรรมชาติต่าง ๆ ลดลงระดับหนึ่ง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการนั้น ชาวประมงบ้านแหลมเห็นด้วยในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะการดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนนั้นทำให้พื้นที่ป่านั้นอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยรวมและการที่จะดำเนินการต่อไป โดยความร่วมมือของภาครัฐและประชาชนนั้นได้ผลเพราะโครงการนี้เป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงบ้านแหลมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนนี้ทำให้ประชาชนมีพื้นที่ที่ช่วยสร้างอาชีพเสริมจากการที่เป็นแหล่งหาอาหาร สามารถหาไม้ใช้สอย หาพืชสมุนไพร และหาของป่าได้เพิ่มมากขึ้น มีผลทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ในกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า ชาวประมงบ้านแหลมมีความคิดเห็นด้วยระดับปานกลางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการปลูกป่า มีส่วนร่วมในการได้รับทราบปัญหา มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือกำหนด

พื้นที่ปลูกป่า ร่วมจัดหากล้าไม้ป่าชายเลน ร่วมปฏิบัติงานปลูกป่า ร่วมปฏิบัติงานอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน และร่วมใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอีกด้วย การที่มีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมปานกลางนั้น อาจเป็นเพราะชาวประมงบ้านแหลมมีโอกาสดำรงชีพ เพราะต้องประกอบอาชีพจึงมีเวลาน้อยที่เข้าร่วมเกี่ยวกับโครงการปลูกป่าอย่างเต็มที่ หรืออาจเป็นเพราะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

การมีส่วนร่วมของชาวประมงบ้านแหลมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ชาวประมงบ้านแหลมระบุว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนโดยรวมในระดับปานกลางด้วยคะแนนเฉลี่ยเพียง 1.76 คะแนน โดยมีส่วนร่วมระดับปานกลางในการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา (1.81 คะแนน) มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน (1.77 คะแนน) มีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลงาน (1.75 คะแนน) และมีส่วนร่วมวางแผนงาน (1.71 คะแนน) (ตารางที่ 4) ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของธวัช (2543) และธีรพล (2552) ที่พบว่า ประชาชนตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม และราษฎรบริเวณบ้านสี่สัง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของชาวประมงบ้านแหลมที่มีต่อการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลน

(n = 210)			
ความคิดเห็นของชาวประมงบ้านแหลม	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ	2.31	.39907	ปานกลาง
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	2.16	.41135	ปานกลาง
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม	2.36	.41200	ปานกลาง
4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน	2.28	.41422	ปานกลาง
รวมคะแนนเฉลี่ย	2.27	.31257	ปานกลาง

ป่าชายเลนระดับปานกลาง การที่ชาวประมงบ้านแหลมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเพียงระดับปานกลางนั้น อาจเป็นเพราะในพื้นที่ยังมีปัญหาการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกแผ้วถางป่า การลักลอบจับสัตว์ป่า รวมทั้งมีการกีดขวางชายฝั่ง ที่ต้องมีการศึกษาปัญหาเพื่อวางแผนงานและการปฏิบัติในการปลูกป่าด้วยความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ แต่ชาวประมงบ้านแหลมก็ยังระบุปัญหาว่า ประชาชนในพื้นที่ไม่ร่วมกันรักษาความสะอาด มีการทิ้งขยะลงในลำคลอง มีการบุกรุกป่าชายเลนลักลอบตัดไม้ ขาดความสามัคคี และไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการอนุรักษ์ป่าอย่างแท้จริง

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

สำหรับปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของชาวประมงบ้านแหลมคือ การลักลอบตัดไม้ การทิ้งขยะในลำคลอง และการลักลอบจับสัตว์ในป่าชายเลน ชาวประมงบ้านแหลมจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลรักษาพื้นที่ป่าชายเลน ส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนพบว่า ชาวประมงบ้านแหลมไม่ร่วมกันรักษาความสะอาดและไม่ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน และควรจัดตั้ง

คณะกรรมการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย (ตารางที่ 5)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ชาวประมงบ้านแหลมได้รับข่าวการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนภายในหมู่บ้านจากเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาคือผู้นำชุมชน ญาติ และสมาชิกในครอบครัว และได้รับข่าวจากภายนอกหมู่บ้านมากที่สุดคือ สื่อวิทยุ รองลงมาคือสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนหมู่บ้านอื่น และญาติในหมู่บ้านอื่น อีกทั้งได้พบว่าชาวประมงบ้านแหลมได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนมากและมีความเชื่อถือผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และประมงมาก

ในด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนพบว่า ชาวประมงบ้านแหลมมีความรู้ระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ดินเลนในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในระดับปานกลาง และพบว่ามีปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมาก ได้แก่ การลักลอบตัดไม้ และการทิ้งขยะในลำคลอง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ชาวประมงบ้านแหลมมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมาก และได้รับข่าวสารการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมากก็ตาม แต่ก็ยังมีความคิดเห็นเชิงบวกใน

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของชาวประมงบ้านแหลมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

(n = 210)

ประเภทของการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา	1.81	.41430	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมวางแผนงาน	1.71	.40804	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน	1.77	.39987	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลงาน	1.75	.43024	ปานกลาง
รวมคะแนนเฉลี่ย	1.76	.33280	ปานกลาง

การปลูกป่าในพื้นที่ดินเลน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเพียงระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะชาวประมงเหล่านี้มีความรู้ที่สำคัญบางประการในเชิงหลักการแต่ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติพอที่จะนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมได้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาความคิดเห็นในเชิงบวกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ดังนี้

1. ควรมีการจัดระบบการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชน ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งระบบในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เพื่อปลูกจิตสำนึกของ

ทุกคนในท้องถิ่นให้รู้ถึงหน้าที่และสิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืนด้วยจิตอาสา

2. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำหมู่บ้านให้มีหน้าที่ดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยให้ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์สามารถให้ประโยชน์แก่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่

3. คณะกรรมการประจำหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นนี้ควรมีการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ถูกต้องและประสบความสำเร็จของพื้นที่บางแห่งที่เป็นปัจจุบัน โดยการใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น วิทยุชุมชน และ

ตารางที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

(n = 210)		
ปัญหาและข้อเสนอแนะของชาวประมงบ้านแหลม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		
ไม่มีปัญหา	44	21.0
มีปัญหา : การลักลอบตัดไม้ การทิ้งขยะในลำคลอง และการลักลอบจับสัตว์ในป่าชายเลน	166	79.0
ข้อเสนอแนะการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		
ไม่มีข้อเสนอแนะ	33	15.7
มีข้อเสนอแนะ : ควรช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อให้สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลรักษาพื้นที่ป่าชายเลน	177	84.3
ปัญหาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		
ไม่มีปัญหา	80	38.1
มีปัญหา : ไม่ร่วมรักษาความสะอาด ไม่ร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากร	130	61.9
ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		
ไม่มีข้อเสนอแนะ	63	30.0
มีข้อเสนอแนะ : ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน และควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ	147	70.0

หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน อันจะทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัว ได้รับความรู้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2550). *ป่าชายเลนวิกฤติ*. หนังสือพิมพ์แนวหน้า (2 พฤษภาคม 2550).
- กรมป่าไม้. (2553). *ข้อมูลสารสนเทศของกรมป่าไม้*. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้.
- กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ. (2535). *การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ โครงการสำรวจวางแผนแผนที่ป่าสงวนแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- จิตรดา เดชโคบุตร. (2551). *มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลนอ่าวทุ่งคา-สวี จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธวัช สิทธิกิจโยธิน. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธีรพล ทวี. (2552). *การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนบริเวณบ้านลิ้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- บุญฤทธิ โกศลรัฐ. (2550). *แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติ กรณีศึกษาพื้นที่ป่าชายเลนที่หมู่ 9 และหมู่ 10 บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พงศกร ชุมเปีย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน อำเภอบางนายสี อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ลออ จิตต์ชอบ. (2551). *มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลน จังหวัดระนอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และ สุนันทา สุวรรณคม. (2540). *คุณค่าของป่าชายเลนในทัศนะของประชากรที่พักอาศัยในพื้นที่ป่าชายเลน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนิท อักษรแก้ว. (2542). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- สำนักงานป่าไม้เขตศรีราชา. (2540). *ชายเลนภาคตะวันออกของประเทศไทย*. ชลบุรี: บริษัทเอส.พี.เค. ออฟเซท แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.
- สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. (2537). *คู่มือการปลูกป่าโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- อนิวัตร์ พ่วงทอง. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Aksornkoae, S. (1998). *Final report entitled forest rehabilitation and the resources development of mangrove forest for sustainable social and economics of Thailand*. Bangkok: Aksorn Siam. [in Thai]
- Chumpia, P. (2007). *People's participation in mangrove forest conservation of Tambon Bangnaisri, Amphoe Takua Pa, Changwat Pang-nga* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Department of Marine and Coastal Resources. (2007, May 2). Critical mangrove forest. *Naewna Newspaper*. [in Thai]
- Detkhobut, J. (2008). *Use value of mangrove forest Thungka-sawi Bay, Chumphon Province* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Division of National Forest Land Reserve Management. (1992). *Classification of land resource and forest utilization zoning in the National Forest Land Reserves*. Inventory and Planning Project. Model Scheme of National Forest Land Reserves, Royal Forest Department. Bangkok. [in Thai]
- Jitchorb, L. (2008). *Use value of mangrove forest in Ranong Province* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Kosolrat, B. (2007). *Restoration method of mangrove forest region for natural area study: A case study of mangrove forest at Moo 9 and Moo 10, Bang Khun Thian, Bangkok* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Office of Forest Plantation Extension. (1993). *Handbook of reforestation under the reforestation campaign in Commemoration of the Royal Golden Jubilee Project*. Bangkok: Royal Forest Department. [in Thai]
- Puangthong, A. (2010). *People's participation in mangrove forest resource conservation at Laem Talumpuk, Nakhon Si Thammarat Province* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Royal Forest Department. (2010). *Data information of Royal Forest Department*. Bangkok: Royal Forest Department. [in Thai]
- Si Racha Forest Office Department. (1996). *Eastern mangrove forest of Thailand*. Chonburi: S.P.K. Offset and Service. [in Thai]
- Siriboon S., & Suwannodom, S. (1996). *Mangrove forest value based on the attitude of people residing in mangrove forest area, Amphoe Muang, Changwat Samutsakhon* (College of Population Studies). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Sittikityothin, T. (2000). *People's participation in the conservation and rehabilitation of the mangrove forest natural resources: A case study of Tambol Klongkloan, Amphoe Muang, Changwat Samut SongKlam* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Srisaard, B. (2002). *The preliminary research* (7 th ed.). Bangkok: Suviriyasan. [in Thai]
- Thawee, T. (2009). *People's participation in mangrove forest conservation, at Ban Si Long, Tambon Khlong Dan, Amphoe Bang Bo, Changwat Samut Prakan* (Unpublished master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]